

Harangozó Ilona festménye

Böszörményi Zoltán

Majorana akarata

A világ messze már az akarattól,
átformálta a láz,
az arcomra hulló vérmosoly,
a képzelet kútjába márt.
A játék,
a mindent tudó képalak,
megmozgat,
s hidegvérrel szétszakad.

A kiutat keresem,
a hangtalant.
Mindaz vagyok,
mi elvet,
megtagad.
Szeretnék erős lenni,
és szelíd;
a világ
egyszer úgyis elveszít.

Sári László magyar-tibeti szakon végzett az ELTE-n. Fő kutatási területe a buddhista filozófia és a tibeti irodalom, elsősorban a tibeti vers. Doktori disszertációját a tibeti verselmélet kérdéseiből írta. Publikációiban a nyugati és a keleti gondolkodás határait, a különböző logikai rendszerek jellemzőit vizsgálja. Verselméleti kérdésekkel foglalkozó munkái a nyugati versformák és a tibeti költészet formai sajátosságait mutatják fel, tartalmilag a kétféle világ-szemlélet és az ezeknek megfelelő életvezetési formák különbözőségeit írják le. Magyarul először az ő munkáiból ismerhette meg az olvasóközönség Cangjang Gjaco, a VI. Dalai Láma költészetét és a tibeti népköltészetet. 1975 óta tudományos ismeretterjesztő műsorokat szerkeszt a Magyar Rádióban. 1992-től a Magyar Rádió Művészeti Főszerkesztőségének vezető szerkesztője. Műsorai (A Kelet Kapujában, Keleti Társalgó) a Távol-Kelet irodalmát mutatják be a szélesebb közönségnek. Ugyancsak e célt szolgálja közreműködése a különböző televíziós csatornák ismeretterjesztő sorozataiban, műsoriban. 2003-ban Csoma-legendárium címmel filmforgatókönyvet írt, a filmet Szemző Tibor rendezte. Könyvei: Reggeli beszélgetések Lin-csi apát kolostorában, A Himalája arca, Beszélgetések a Kelet Kapujában, Az ifjú Lin-csi vándorlásai. Fordításai: Tudást Őrző Tiszta Tenger, tibeti versek, Lelked szélfúttá madártoll, Cangjang Gjaco, a VI. Dalai Láma szerelmes versei, Út a nyugalomhoz, Tendzin

Irodalmi Jelen

X. évfolyam
104. szám
2010. június

Örökös munkatársak:
Faludy György, Méhes György

Sári-legendárium

(Részlet)

Beszélgetés
Sári Lászlóval

Gjaco, a XIV. Dalai Láma írásai korunkról, jövőnkéről, esélyeinkről. Sári Lászlóval lapunk szerkesztője, Weiner Sennyey Tibor beszélgetett.

WST: *Öt évvel ezelőtt volt egy előadássorozatod: a „Nyugat-keleti utazás”, amiben, úgy érzem, szinte a teljes eddigi mun kádat megpróbáltad felölelni, elmondani, megtanítani. Már a cím is elég beszédes számomra, bár most nem lesz lehetőségünk végigmenni azon, amit te fél éven keresztül tanítottál. Talán arra jó ez, hogy egy vonalzó legyen; mérték, aminek mentén tudunk haladni, és kiderüljön, hogy Sári László minek a kapcsán jutott el keletre, miért tartja fontosnak ezt a keleti irányultságot, mi és miért lett fontos egy magyar tibetológus számára, vagy egyáltalán, a magyar közönség számára. Így hát*

Honlapunkról ajánljuk

Szuprakódolt költészet – **Karácsonyi Zsolt** könyvbemutatója a Bretter-körben

Necz Dániel versei

Az ember tragédiája – **Haranghy Jenő** rajzaiban

Tóth Krisztina elmondja három versét

Mások, de mégis van bennük valami közös – **Rabóczky Judit** és **Retkes Máté** szobrászatáról

Szembenézés – interjú **Györe Balázssal**

„A gondolkodás nem szükségszerűen lehangoló dolog” – Kritika **Daniel Arasse** Festménytalanok című kötetéről

Alhasi és egyéb fájdalmakról – **Tárca az érzékeny férfiaságról**

A művészethez emberre van szükség – **Retkes Máté** írása

Egy odüsszeusi szellem útja

A halál novellistája: **Ambrose Bierce**

Kéktúra – **Piliscsaba, Klastrompuszta**

Pác – eS **Kiss Judit** gondolatai **Tallér Edina** A húsevő című regényének olvasása közben

Faludi Ádám: A vágy villamosítása (részlet)

Versfutamok, trombitaszólók és csendes társaik – **Kántás Balázs** helyszíni tudósítása a Parnasszus nyári lapszámának bemutatójáról

Savanyú égszínképek versek – **Nagy Sára** önarcképe

Az ember tragédiája és **Bartóniek Anna**

Csáth Géza: A varázsló kertje **Pilinszky János** – Szabadesés

...Valahol meg kell halni – **Faludy György** kulisszatitkai – **Beszélgetés Márkus-Barbarossa Jánossal**

Domonkos István: Kormányel-törésben – **Balassa Péter:** A MENEKÜLT KIRÁLY, avagy a polgárháború előérzete

A PANNON MESÉRŐL – és egyebekről **Péterfy Gergellyel**

Miska bácsi levelesládája

Háború, szerelem, fasizmus – **Remarque**

Zsoldos-Demjén Anetta: Szöveggondozási problémák (nem csak) a magánkiadásoknál

Okudzsava, a Bárd

A gonosz jól megírt regénye – **Szilasi László** Szentek hárfája című regényének szegedi bemutatójáról

az első kérdésem ez: jól érzem ezt a Nyugatról Kelet felé való orientációnak a fontosságát és súlyát a munkásságodban?

SL: Igen, és visszafelé is éppen ilyen fontos, tehát a kelet-nyugati orientáció is. Talán még fontosabb, mert amit mi a nyugati világból tudunk keletre vinni, az nem feltétlenül áldás. Viszont még mindig érvényes – ha nem is olyan romantikusan, mint ahogyan ezt gondolták –, hogy keletről fölragyog valami fény, a szellem fénye, és bevilágítja a mi nyugati labirintusainkat; szorongásaink majd megszűnnek, és ismét magunkra találunk. Ennyit azért nem ad, ennyit nem kaphatunk kelettől, nem mentheti meg ezt a nyugati civilizációt minden maga teremtette bajától. De legalább csilapíthatja a gondjainkat, bajainkat, és talán fékezheti azt a tempót, amivel igyekszünk valami nagyon sötét és gyanús cél felé. És ha ilyen, hát akkor legalább kelet segíthet abban, hogy ne nagyon siessünk egy elég közelinek, csúnyának és sötétnek látszó vég felé. Többen mondják, hogy ez a nyugati civilizáció egy öngyilkos civilizáció, és valóban, be kell látnunk, hogy sorra éljük fel szellemi és fizikai létfeltételeinket, s ez nem túl sok jót ígér. Lehet, hogy mostanában nekünk itt, a nyugati világban sokkal fontosabb, hogy mit adhat hozzá a régi kelet a mi kultúránkhoz.

Weiner Sennyey Tibor
(Folytatása a 6. oldalon)

www.irodalmijelen.hu

Meg akarja buktatni? Gondolja át, kollegina! Ez amúgy is egy lehetetlen tétel. A posztmodern ügyis elmúlik. Még én sem tudom, mi az, nemhogy ez a szerencsétlen gyerek, akinek még Petőfitől is remeg a lába. Nem is igazi tételek ezek a huszonegyedik századiak, hisz még élnek a szerzők, és csak úgy vizsgáztatunk a műveikből. Az életmű a halállal kezdődik.

Kitalálják, hogy kortársak, de még az irodalomkönyvekben sincsenek benne. A nagyok, a klasszikusok, az meg smafu? Csak ez az Estéthyázy, aki folyton lop, meg a többi, aki épp annyira érthetetlen!

Erettségi elnökkel nem vitatkozunk, még akkor sem, ha olyanokat mond, mint a fenti sorok, melyeket a kolléga nem kevés iróniával ecsetel. Az ember attól még sokat érhet, ha nem tudja, mi az a posztmodern, talán jobb neki anélkül, a linearitás és a történetközpontúság bölcséjében andalogni. Talán el is alszik a nagy ringatózásban, megreked Móricznál, Krúdyt természetesen átugorva, és Ottlikig már el se jut. A kortársokról nem is beszélve, hiszen mit akarnak ezek a mai dilettánsok, akiket még a vonat sem gázol halálra kényszerítő körülmények között! Mert a költészet az elnök szerint József Attilánál ér véget, és az ünnepségeken néha átlóg Váci Mihályba. De ami tétel, az tétel, és valóban kötelező a húsból az egy kortárs, a fene vinné el!

Ez az elnök meg eléggé klasszikus, nem törődik a posztmodernnel, a kompetenciával, a készségekkel és képességekkel, a megváltozott követelményrendszerrel, az elmúlt másfél évtizeddel, amikor szinte mindent

frissítettek a magyar nyelv és irodalom oktatásában. Ezen a téren az oktatási guruk nem újítottak, és jóhiszeműen küldik a nyugdíjas kollégákat felügyelni olyan elvárások felett, amelyekről fogalmuk sincs. A ráérős tanárnők és tanár urak pedig általában nem a Windows, hogy automatikusan frissüljenek. Végighallgatják ők a felkészítő képzéseket, leteszik a vizsgát,

tudomásul veszik, hogy változott a világ, de mégiscsak Petőfi az etalon. Mégiscsak az alapfogalmak, a kanonikus következtetések, a nagy fordulatok az életrajzi háttérben, hogy milyen szerelem és milyen nyavalyák.

Az még a jobbik eset, ha valaki csak dörög az orra alatt, és megjegyzéseket tesz a kortárs és ezen belül a posztmodern irodalomra. Ha viszont az elnök bátorságot érez, hogy az összes adrenalinral átítatott kreativitást a múlt szellemében visszaalázza a gyerekekre (belekerdez, számonkér, átveszi a kérdező szerepet), ott már a tanár is feladja elveit, nevezetesen, hogy erettség elnökkel nem vitatkozunk. Mert legyen benne tekintélytisztelő (ha már bennem nincs), akkor is kiáll vagy a gyerek mellett, vagy a gyerek bukása mellett, ami sajnos jelen esetben saját maga, vagy a kortárs kultúráért, vagy a posztmodernért.

De legfőképpen kiáll az élő irodalomért, hogy ne kelljen alábecsült józsefattilák sorsára jutniuk a ma is hasonló energiákkal alkotóknak, akikkel majd későbbi elnökök példálózhatnak haláluk után néhány évtizeddel. És ilyenkor bármennyire is a radikális megoldások ellen vagyok, azt hiszem, jó lenne néhány erettség elnököt megbuktatni.

Boldog Zoltán Kortárstalanodás

– Tárca a szóbeli magyar érettségiről –

Sárközi Mátyás Lilienthal

Lilienthal Andóra 2006-os törinói sakkolimpián (Fotó: Wikipédia)

1996 januárjában, Budapesten, az akkor még működő, hangulatos Bécsi kávézóban sütéményeztünk. Szép fejű, idős gentleman lépett hozzánk, és (külföldi szállóvendégnek nézve bennünket) választékos franciasággal megkérdezte, hogy leülhet-e az asztalunknál lévő üres székre, mert vár valakit, de a rossz lába miatt ezt inkább ülve tenné, mint állva. Hamarosan kiderült, hogy magyarok vagyunk, kölcsönös bemutatkozás következett, s megtudhatuk, hogy ő Lilienthal nemzetközi sakknagy-mester. 1911-ben, még a cári időkben, Moszkvában született, mert az édesanyja ott volt énekesnő, majd hazatértek Budapestre, és a fiatalember itt kezdte ragyogó sakkpályafutását. Maróczy Géza találta ki számára a magyaros „Ligeti Andor” nevet.

Nos, Lilienthal bácsi volt az egyetlen sakkozó, aki elmondhatta magáról, hogy Steinitz kivételével – bajnokságon vagy baráti parti formájában – megmérkőzött az összes világbajnokkal, Emanuel Laskertől Visvanathan Anandig. S legyőzte Laskert, Aljehint, Euwe-t, Botvinnikot meg Szmisz-

lovot. Mi több: a kubai Capablancát is. José Capablanca a sakk császára volt, 1921-ben vette át Laskertől a koronát, és azt hirdette magáról, hogy őt senki nem tudja megverni. Éveken át még csak meg se szorították az ellenfelei. A Pestről jött Ligeti-Lilienthal a legkisebb félelem nélkül állt ki, helyesebben: ült le a táblához Capablanca ellen és egy pompás királynő-áldozattal beadta neki a mattot.

A hitleri fenyegetés ekkor már elérte fél Európát, s Lilienthal nagymester 1935-ben ismét Moszkvában tünt fel.

Örömmel fogadták, készséggel honosították. 1940-ben indulhatott a szovjet nemzeti sakkbajnokságon, ahol legyőzte Botvinnikot és Kereszt, holtversenyben lett első Bondarevskijjel.

„Arany életem volt” – mesélte a Bécsi kávézó asztalánál –, „Sztálin leányával egy luxusbérlőházban utaltak ki számomra lakást. Kedves orosz feleséget találtam magamnak. Mindjárt meglátják, hogy még ma is szépség.”

Aztán nehéz idők következtek. Sztálin zsidó értelmiségieket vádolt összeesküvéssel, Lilienthalnak öregedőben egyre kevésbé ment a sakkozás. Már szeretett volna visszatérni Budapestre.

„1973-ban egy régi iskolatársam elintézte, hogy elhagyhassam a Szovjetuniót és Pesten telepedjem le. Vele hajdan nagy sakkcsatákat vívtunk, amíg ki nem maradt a reálból. Csermaneknek hívták. Aztán Kádár János lévén lett Magyarország mindenható ura. Hogyne tudott volna nekem beutazást szerezni.”

Május elején olvastam egy pesti lapban, hogy Lilienthal Andor rövidesen betölti élete kilencvenkilencedik évét, illendő lenne figyelni arra, hogy köztünk jár még ez a hajdani sakkgénusz. Mert igencsak elefelejtették, alig esik szó róla. A londoni The Times aztán fél oldalon búcsúztatta a magyar nagymestert, aki három nappal a születésnapja után, május nyolcadikán meghalt.

Néhány írónkkal is így vagyunk. Nagy témáikat kiírták magukból, és életük utolsó húsz évében már kevesen gondolnak rájuk. Kerek születésnapjukon megünneplik őket a Könyvfesztivál színpadán, és csak összenézünk: – Hát ez még él?

A világ tele van rosszabbnál rosszabb hírekkel. Változatlanul ontja az olajat az Egyesült Államok déli partjától mindössze 77 kilométerre felrobbant olajkút, naponta pusztulnak (főleg önrobbantók révén) emberek Pakisztánban, Afganisztánban és még az angol futballcsapat sem teljesít rendesen az idei v évében. Ilyenkor ösztönös örül az ember egy jó hírnek: elsőprő többséggel Geoffrey Hillt választották meg az Oxfordi Egyetemen a Költészet Professzorának.

Ez a döntés végre helyreállíthatja az állás hitelét. Tavaly Derek Walcottot jelölték a posztra, de egy feminista támadás hatására visszalépett, majd utána az angol költő is meghátrált, akit Walcott helyett jelöltek, de aki részt vett a Nobel-díjas költő évtizedekkel ezelőtti állítólagos nőzaklatásának nyilvánosságra hozatalában. Geoffrey Hill viszont nemcsak minden szempontból feddhetetlen, de 78 évesen sokan őt tartják a legjobb élő angol költőnek. Egyetemi kurzusokat is tartott már, nem is egyet – igaz, Oxfordban mindössze trimeszterenként egy, évente három előadást kell tartania, amivel megszolgálja a posztért járó csekély fizetést. De ez a korábban komoly rangot jelentő poszt előtte már olyanoké volt, mint Robert Graves vagy W.H. Auden – mindkettő előadását érdeklődéssel hallgattam még oxfordi tanulóéveim idején.

Hill nem könnyű költő, nem a „nép költője”. Veretes angolsággal ír gyakran nehezen értelmezhető verseket, de van egy olyan tulajdonsága, ami miatt mindig is számon tartottam: különös figyelemmel foglalkozik olyan költőkkel (és általában emberekkel), akik zsarnokság miatt szenvedtek, vagy éppen elpusztultak valamilyen önkényuralom áldozataiként. Van egy négy részből álló kis versciklusa, amelyik Campa-

Gömöri György Geoffrey Hill, a Költészet Professzora

Geoffrey Hill

Tristia 1891–1938

Búcsú Oszip Mandelstamtól

Nehéz barátom, jobban szerettelek volna Téged, mint őket. A holtak őrzik lepecsételt életük S én megint elkéstem. Túl kései A tisztelgés, a porfelhők, meg az érces kiáltozás.

A sivárságból képek sarjadoznak Nézd... egy mezőn romok, romok... Néhányan kezüket bámulják, míg mások Élelmet keresgélnék az út menti földeken.

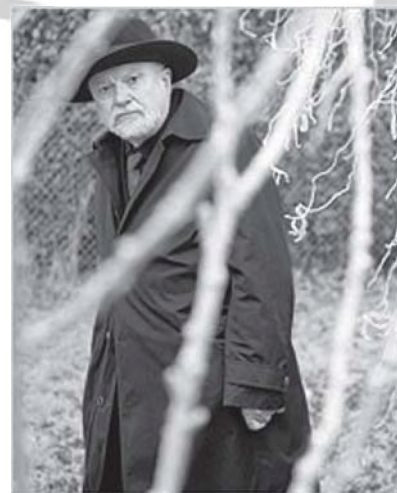
A tragédia mindnyájunknak közös. Bár nem érint minket, megtörtént akkor is – Hiánytalan, és telhetetlen – kőkemény nyári ég Fogyasztja, míg önvégéhez nem ér.

Gömöri György fordítása

nellával kezdődik, a Franco börtönében meghalt spanyol Miguel Hernandezdel folytatódik, külön vers van benne a terezini táborban 1945-ben elpusztult francia Robert Desnos-ról, végül az 1938-ban deportált és tízfuszban, vagy éhen halt Oszip Mandelstamról. Magyarán mondván, Geoffrey Hill minden kor üldözöttjeivel szolidáris, egyik újabb versében egy sor éppen Radnóti Miklósról szól, akit az angol költő a mi Clive Wilmerrel együtt fordított kötetünkben ismer.

Hogy izelítőt adjak Hill írásművészetéből, lefordítottam Mandelstam-versét.

A verset Geoffrey Hill számos évvel ezelőtt, jóval az oroszországi Mandelstam-kultusz fellángolása előtt írta, már benne van „King Log” c. 1968-ban kiadott kötetében, de úgy gondolom, semmit sem avult, nem vesztett hiteléből. Minden nemzetköziségnél erősebb a nagy költők és művészek határokon átívelő szolidaritása.

Holt költők társasága

És túlságosan mereven rögzülhet ezáltal a jelen olvasójának értékrendje is – kiváló, mára szintén feledésbe merült példa az irodalomszemlélet korrekciójára az a könyv, amely 1972-ben *Az el nem ért bizonyosság* címen jelent meg Arany János kései lírájáról Németh G. Béla fiatal tanítványai tollából. Én ilyen magaslatoakra természetesen nem törekszem. Inkább, mint holmi idősödő könyvtáros, leemelek egy-egy árkust valamelyik polcra, és az Olvasó figyelmébe ajánlom.

A közlemények között magyar és világirodalmi művek egyaránt helyet kapnak, bár a hazaiak bizonyos gyakrabban. Időben sem látom értelmét a határok kijelölésének; a Naphimnusz és a Virrasztás bizonyára csupán e tekintetben állnak távol egymástól (Szent Ferenc és Hajas Tibor a metafizikai térben rokonok) – a művek már itt, az induló oldalon olvashatók, szemléltethetők.

A közlés (újraközlés) indokát csak néha, s csupán egy-két mondatban kívánom jelezni. Arra számítok, hogy reflexióival az Olvasó bővíti majd a művek értelmezési terét, vagy éppen vitatja a publikáció fontosságát. Miként várom azt is, hogy új s újabb javaslatok révén gazdagodik majd a rovat kínálata.

Az általam szerkesztett rovatok között bizonyára előfordulnak átfedések, még gyakrabban azonosításos problémák (hogy például miért itt, miért nem valamely másik felületen közlöm az adott műveket). Ezt a dilemmát másként fel nem oldhatom, mint hogy *átjárásra* készítetem, csábítom a Tisztelt Látogatót. Vigye magával egyik téréből a másikba, s nézze-olvassa össze a szerzeményeit. Bizom benne, hogy belátható időn belül meglehetősen gazdag készletből válogathat.

Végezetül a szerzői jogok és díjak akut gondjáról szeretnék szót ejteni. Tisztában vagyok vele, hogy egyes letisztult viszonyokat kivéve rendre-másra teremthetnek bonyolult helyzeteket. Nekem sem képzettségem, sem apparátusom nincsen ahhoz, hogy a szerzői és közlési jogokról egyeztessék az érintettekkel. Ha valamely jogutód igényt tart törvényes jussára, természetesen nem fogjuk azt vitatni. A nyilvánosság előtti méltatlan, és az olvasó számára érdektelen esetleges szóváltások helyett azt kérem, hogy forduljanak közvetlenül hozzám az impresszumban is, de itt is olvasható e-mail címemen: mauvori54@gmail.com

Mindazonáltal bizom benne, hogy az újraközlés öröme és a tágabb közösség érdeke mindenkit nagylelkűségre fog ösztönözni.

Mányoki Endre

1946-ban, Budapesten születtem, értelmiségi családból. Dokumentumaim vannak róla. Ezekkel tudom szükség esetén bizonyítani. Lehet, hogy a dokumentumok hamisítványok.

Mire ezek a szövegeim megjelennek, nem lesznek számomra többek, mint dokumentumok. Hamis dokumentumok. Sorozatra gyártott, vagy illegális hamisítványok.

Mire ezt a mondatot befejezem, múlt idő lesz. Ami a jelenben érzékelhető, mind múlt idő. A múlt idő, ami a jelenben életképes marad, a múlt idő hamisítványa.

Minden, ami hamisítható, alkalmas arra, hogy standarddá váljék. A használható standard egyfajta éppen elmúlt tökéletesség. A standard egyszerre állandó és változó: ez a dialektikája. Önmagam standardja vagyok.

Ez nem önéletrajz. Ez nem személyes vallomás. Ez nem lírai meditáció. Ez nem ars poetica. Amit olvas, öndívatbemutató. Itt én vagyok saját magam manökenje.

Manökennek lenni nem privilégium. Mindenki manöken. Mindenki önmaga dívatbemutatója. Mindenki önprospektus. Mindenki reklám. Mindenki kínálat önmaga percéről percre történő sorozatgyártásából. A függetlenedés lehetősége: az önellentmondás.

Ismernem kell az érdekeimet: most azonnal emlékezzek vissza a jelenre. Próbáljam meg áthozni a számításaimat. Rántsam ki a talajt a lábam alól. Ne hagyjak időt magamnak a védekezésre. Kétkedjek az őszinteségemben.

Legyek nyilvános. Kétkedjek az őszinteségemben nyilvánosan. Próbáljam meg áthúzni a számításaimat nyilvánosan. Mondjak ellent magamnak nyilvánosan. Legyek demokratikus magamhoz.

Minden, ami nyilvános, ha úgy tetszik, kiáltvány. Minden cselekvés, ha úgy tetszik, kiáltvány. Minden létezés, ha úgy tetszik, kiáltvány. Aktuálisnak kell lennie.

Jelenlétünk valahogy mindig posztumusz jelenlét. Ezt meg kell haladni.

A múlt is csak a következő pillanat érvényes.

(Itt nincs vége)

HAJAS TIBOR

HAJAS TIBOR

ENDEM JÓL IDERAKTAK

Engem jól ideraktak.

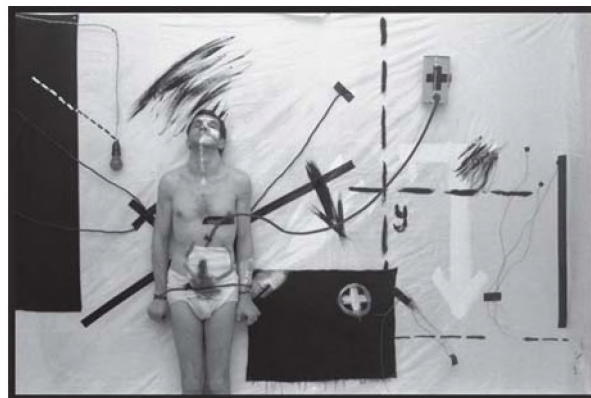
S a nyekkenés, mivel érkeztem volna, s a fej körbeforgatása felmérni ronda birodalmam; itt egy éj, fortyogva és morogva, mint egy óriás lélegzet (mondjuk), s hogy rejtőzzék belé.

Vagy épp ellenkezőleg: próbáljam elviselni. Aztán a ritka napsütés reflexiói minden szélein és majdnem kócszerűen, s hogy hemzseg és nyüzsg az élő, s hogy szöszmötöl és matat és kaparász. Hát ezt nekem. S a langyos érintés homálya, mintha tárgy lennék, s vastag porrétegen keresztül, hogy egymás szörnnyű közelébe jussunk, mint nyammogás, mint viszketés.

Mert szólni már kevés akad és azt is mi a francnak.

S nem mondhatom, a múlt ugyancsak derengő, meztelen ür, ahol valami gyenge pusmogás az imént halt el.

S micsoda csöpögés is ez itt, kívül meg belül, folyton-folyvást, mintha nem is én találtam volna ki...

ASSISI SZENT FERENC

Naphimnusz

Mindenható, fölséges és jóságos Úr,
Tied a dicséret, dicsőség és imádás,
És minden áldás.
Minden egyedül téged illet, Fölség,
És nem méltó az ember, hogy nevedet kimondja.

Áldott légy, Uram, s minden alkotásod,
Legfőképpen urunk-bátyánk, a Nap,
Aki a nappalt adja és aki reánk deríti a te világosságod.
És szép ő és sugárzó, nagy ragyogással ékes:
A te képed, Fölséges.

Áldjon, Uram, téged Hold néni és minden csillaga az égnél;
Őket az égen alkotta kezéd fényesnek, drágaszépnek!
Áldjon, Uram, tégedet Szel őcsénk,
Levegő, felhő, jó és rút idő,
kik által élteted minden te alkotásodat.

Áldjon, Uram, tégedet Víz hűgünk,
oly nagyon hasznos ő, oly drága, tiszta és alázatos.

Áldjon, Uram, Tűz bátyánk;
Vele gyújtasz világot éjszakán.
És szép ő és erős, hatalmas és vidám.

Áldjon, Uram, téged Földanya néni,
Ki minket hord és enni ad.
És mindennemű gyümölcsöt terem, füveket és színes virágokat.

Áldjon, Uram, téged minden ember, ki szerelmedért másnak megbocsát. És aki tűr gyötrelmet, nyavalyát.
Boldogok, kik tűrnek békességgel,
Mert töled nyernek majd, Fölséges, koronát.

Áldjon, Uram, testvérünk, a testi halál,
Aki elől élő ember el nem futhat.
Aki halálos bűnben halnak meg, jaj azoknak,
És boldogok, aki magukat megadták a te szent akaratodnak,
Második halál nem fog fájni azoknak.

Dicsérjétek az Urat és áldjátok,
És mondjátok hálát neki,
És nagy alázatosan szolgáljátok.

Városi István fordítása

1.

A szalonból mulatozás zaja szűrődött ki, valaki zongorázott, a dallam felerősödött, majd lehalkult. Harsány kacaj visszhangzott a folyosón, aztán egy nő kopogós cipősarkakon távozott. Ludwig Grey a könyvtárszoba foteljében szivarozott, egyedül, elmenekülve az öt búcsúztatók tömegétől. Az ablakra meredt. Emma sziluettje tűnt fel a teraszon. A vékony muszlinfüggönyökön keresztül jól látszott a szobalány gömbölyű alakja, a férfi nézegette feszülő keblét, amint a cseléd az elhagyott poharakat rendezgette egy tálcára. Kezdte jobban érezni magát. Gyertyák illata keveredett a szivaréval. Aztán kopogtak. Hát még itt sem hagyják békén?

– Szabad – morogta, legszívesebben belerúgott volna a mellette álló, barokk cirádás gyertyatartóba, hogy darabokra hulljon szét, lángba borítson mindent, a nagy házat, egész életét, megszabadítva ezzel minden fejfájástól. Amilyen szerencséje van, tűzvész helyett csak a lábujja törne el.

Sógornője, Claire lépett be. Ő mindenben feleségére, Lizzyre emlékeztette. Hűvös, halovány és életlen, mint az íróasztalán heverő malachit papírvágó kés. Próbálta felidézni magában felesége szőkésbarna hajkoronával szegélyezett arcát. Nehézen ment, szivarfüstként, pamacsokban szertefoszlott a kép. Lizzy az az ártatlanság, akiben soha, egy pillanatig sem lelte kedvét. De akkor minek az egész hajcihő?

– Elnézést, Ludwig, hogy itt zavarom, de attól tartottam, később már nem lesz alkalom. – Claire kérdés nélkül leült a másik fotelbe.

– Ön sosem zavar, kedvesem. – A frászt nem, végre kicsit egyedül lehettem volna, tette hozzá magában, kényszeredett mosoly kíséretében.

– Holnap kihajózik Palesztinába. – Ez mintha kérdés lett volna.

– Természetesen, Claire, ezért adom ezt a búcsúpártit – válaszolta Ludwig lassan, tagoltan, ahogyan nagyon kicsi gyermekekkel szoktak társalogni a felnőttek. Úristen, gondolta, ez a liba ivott, ezért kérdez marhaságokat, olyat, ami teljesen nyilvánvaló! Dühös volt, hogy ilyenekkel zavarja, pont most, amikor csöndre vágya.

– Remélem, tesz még egy kísérletet a húgom felkutatására. – A nő hangja erősen remegett. Ludwig meghökken, nem feltételezett ekkora merészséget a sógornőjétől. Megszokta már, hogy Claire harminc éve és két gyermeke ellenére úgy viselkedik, mint egy engedelmes kislány, mindig kötelességtudóan teljesíti környezet elvárásait, sohasem szeg meg semmilyen szabályt. Tényleg többet ivott a kelleténél, és így gyűjtött magának bátorságot, nemcsak zavarában beszél összefüggéstelenül.

– Nos, önnek elárulhatom, feltett szándékom megkeresni és hazahozni őt. A generális köreibe a területrendezési tárgyalások miatt most mindenféle náció megfordul, mind arab, mind zsidó oldalról. Abban bízom, hogy munkám kapcsán megszerezhetem a szükséges információt, és kiszabadíthatom imádott Lizzyt annak az örültnek a fogságából.

Ebben a pillanatban a férfi el is hitte, amit mondott. Az örült szó hallatán Claire vállá rázkódni kezdett, arcát előntették a könnyek.

– Látja, milyen udvariatlan vagyok, kedvesem, fújom itt a füstöt, és magát meg sem kínáltam.

Ludwig whiskyt töltött az asztalon álló palackból egy nagy, metszett üveg pohárba. Miért is ne? Talán ha a nő iszik még, elfelejti, mit is akar, és végre magára hagyja. Vagy elalszik a széken. Bármelyik megfelel, csak legyen már nyugta.

– Ezt igya meg, és szárítsa fel a könnyeit. – Grey kivett a fiókból egy hatalmas, dohányszagú férfiszekendőt, és sógornője kezébe nyomta. Claire hangosan beletrombitált a keményített vászonba. Ez Lizzyre emlékeztette a férfit, őt sem tanították meg a szülei rendszeren orrot törölni.

– Még az hiányzik, hogy valaki meglássa! – folytatta Ludwig olyan stílusban, mintha a kislányát dorgálná. – Az emberek ide ma szórakozni jöttek, vidám dolgokról akarnak hallani, nem pedig holmi rémtörténetekről. Mondanom sem kell, a tervem titkos, hadd higgyék az emberek, az új állomáshely miatt utazom Haifába, a generálishoz. Mindannyiunk érdeke, hogy céloim ne tudódjon ki. Ne említse senkinek, nem szeretném, bármi is a sejk fülébe jusson. El-Maszri Angliában tanult hosszú ideig, nem lehetetlen, hogy a mi köreinkben is vannak barátai.

Ez a kioktatás beillett volna egy szónoklatnak a klubjában. Ludwig elégedett volt magával, meg volt győződve róla, kelőképpen befogta a nő száját, elvette kedvét a felesleges lo-csogástól. Nem akarta az ótorai teák témáját szolgáltatni a hölgyek szalonjában, tovább növelni a kíváncsiságukat.

– Szeretnék kérni Öntől egy szívességet, Sir Grey. Vigye el ezt a levelet a húgomnak – Claire odanyújtott egy sárga borítékot. Ludwig a mellénye zsebébe gyűrte.

– Természetesen, ha megtalálom őt, átadom neki, hölgyem, ezt megígérem. De most már menjen, biztosan hiányolják.

Grey karon fogta sógornőjét, a kijárat felé vezette. Mielőtt kiteszkolta volna a szobából, ismét nyílt az ajtó, megérkezett Fred, Claire férje. Fred ritkás, kese haja a koponyája közepén már teljesen kikopott, hogy ezt leplezze, oldalt hosszúra nő-

vesztette, és ráfésülte a hiányra. A táncról kimelegedett, most a hosszú tincsek összekuszálódtak, és nyálkásan tapadtak izzadt tarkójára. Ludwigot egy csigára emlékeztette. Untatta a sógora, semmilyen mulatozásba sem tudta bevonni, lehetett szó kártyáról, lóversenyről vagy bordélyról.

– Ludwig, mit csináltak ti itt? Mindenki téged keres. – Fred zavartan méregette őket. A feleségében ugyan feltétlen megbízott, viszont azzal is tisztában volt, sógora minden szoknya alá beférkőzik.

– Befelezem a szivart, és jövök. Claire éppen távozni készült. Javasolom, ma este már ne nagyon hagyja magát – kacsintott sógorára Grey.

Elszívta a szivart, végigudvariaskodta az estélyt, és mikor az utolsó vendég is távozott, felvászorgott a szobájába. Kigombolta a zakóját, majd a mellényt is. Valami keményet tapintott benne, hát persze, a levél. Megszagolta, határozottan

Szócs Henriette

Alteregó (regényrészlet)

Szócs Henriette (1973, Győr) külkereskedő. Szálloda-építési projektek menedzselésével foglalkozik, szabadidejében prózát ír.

Elvégezte a Magyar Író Akadémia mesterkursusát. Az Erlin Páholly alkotókör alapító tagja. A XXI. század erotikája irodalmi pályázat (2009) egyik nyertese, az Irodalmi Jelen novellapályázatának II. helyezetteje.

2009-ben megnyerte a Magyar Írószövetség pályázatát. Írásai jelentek meg a Roham magazinban, az Én mesém, a Kenguruk a körúton és a Hagyaték c. antológiákban. Alteregó c. regénye kiadásra vár.

olyan illata volt, mint Claire-nek. Képes volt beszólni a parfümjével? És egyáltalán, mi a fene lehet ilyen fontos? Mindegy, női szeszély! Bedugta utazótáskájának zsebébe, még utoljára ellenőrizte a csomagjait, és ruháit végighevert az ágyon. Bármennyire is fáradt volt, az agya felpörögve zakatolt. Elképzelte, hogyan lett illatos a boríték, Claire valószínűleg egész este a keble között gyűrögette. Jó melle volt, ez a Crown lányoknál családi örökség. Felpattant, és az éjszaka közepén csengetett a szobalánynak.

– Parancsol, uram? – lépett be Emma.

Ludwig egy szót sem szólt, magához vonta a fiatal testet, durván az ágyra lökte, felrángatta a hálóingét, belehatolt, egyet-kettőt mozgott benne. Azonnal kielégült. A lány elégedett mosollyal aludt el a szuszogó férfi mellett.

Jazeerat Faraon (Fáraó-sziget), 1919. március 16.

Drága Claire, elhatároztam, hogy mindenről tudósítlak, őszintén leírom, valójában mi is történt velem, az elmúlt hat évben. Gondolom, téged leginkább a tavalyi események izgatnak, de hogy megértsd a menekülésem okát, muszáj messziről kezdenem a mesét. Claire kedves, Omar sejknek kívül te vagy az egyetlen, aki számít nekem – a többiek véleményére már nem adok –, és nem szeretném, hogy higgy a rólam terjengő rémhíreknek. A sejk megesküdött, eljuttatja hozzád minden levelem, ha másként nem, maga viszi el őket Angliába. Természetesen hevesen tiltakoztam, mert nem szeretném, ha bármi baja esne. Tartok egy kissé Ludwig haragjától. Valószínűleg a postázás sem lesz egyszerű a jelenlegi viharos viszonyok közepette, ezért egy füzetbe írom a feljegyzéseim, úgy kapod meg majd, mint egy naplót. Sajnos így megfosztom magam a válasz örömetől, de mit tehetünk, ilyen a helyzet.

Annak ellenére, hogy Angliában gyakran találkozunk, mégis valami illedelmes szeméremből sohasem osztottam meg veled, mi is zajlik a lelkem mélyén. Legbelül, a zsigereimben. Helyette az aktuális divatról beszélünk, a ruhákon és a kalapokon elhelyezendő masnikról, fodrokról és tollakról. Először is, hadd oszlassak el minden félreértést:

önként és boldogan lettem Omar el-Masri sejk harmadik felesége. Tudom, nehéz ezt Európában, a mi neveletésünk szerint megértened. A tiszteletes azt tanította nekünk a vasárnapi iskolában, Isten Ádám oldalbordájából teremtette Évát, tehát egy férfinak csak egy asszonya lehet. Ma már egyikünk sem lehet annyira naiv, hogy elhiggye, ez így is van. Otthon minden férfinak minimum két asszonya van, egy kirakati bábu a közönség számára, a másik, vagy a többiek a férj kedvtelésére. Talán az egyetlen kivétel a drága Fred, bár nem hiszem, hogy te ettől boldogabb lennél. (Ne haragudj, nem akartalak megbántani!) Megpróbálom neked mindent megmagyarázni, azt hiszem, mindkettőnk ideje végtelen.

Talán ott kezdem, amikor megismerkedtünk Ludwiggal, ezerkilencszáztizenhárom tavaszán, a báli szezonban. Számodra nem titok, igazából neked szánták, neked is akarták bemutatni Lord Kingsbynél, hiszen te voltál az első eladó lány a családban. Téged viszont nem érdekelt a szezon legvonzóbb agglégénye, a kitűnő család, kapcsolatok, ígértes katonai karrier, amit a nagybátyja, Sir Edward oly buzgón egyengetett. A maga harmincöt évével Ludwig még nem számított öregembernek, azonban a további pályafutásához szükség volt megházasodnia, és ezt a bácsikája szerette volna véghezvinni, mielőbb. Bizonyára eleget lett a férjes asszonyok elcsábítása miatt az unokaöccse körül keletkező botrányokból. Körüldongták a lányos anyák, mint itt keleten a hentesnél kiakasztott hasított birkát a legyek. Elképesztően morbid, méz a piacon és egyszer csak ott sorjáznak melletted ezek a lenyűzött állatok. Szomorú a szemük, kilógó nyelvükből még vér csöpög. Elnézést, elkalandoztam.

Ludwig modora kellőképpen elbűvölő volt, úgyhogy már az első báli éjszakán beleszerettem, mint ahogyan ez történni szokott azokban a rózsaszín lányregényekben, melyeket gyakran, a párnánk alatt rejtve olvastunk az intézetben. Amit viszont nem tudhatsz: éjszakákon át imádkoztam, mielőbb kelj el, kedvesem, hogy végre Grey asszonya lehessen, mivel apánk ridegen megtiltotta, hogy előttem menjek férjhez. (Ha a papa sejtette volna, mitől lettem hirtelen ilyen buzgó istenfélő!) Figyeltem a táncpartnereid, ha érdeklődést láttam valamelyikben, mint a vén kerítőt, megpróbáltalak rábeszélni. Emlékszel, mennyire szerettelek volna hozzáeröltetni Sir Leonhoz? Tiltakoztál, egész idő alatt rólam kérdezett, ismételted. Szorgos igyekezetemben csak azt nem vettem észre, hogy engem akart. Te valószínűleg felfokozott testvéri szeretetnek hitted próbálkozásaim. Valójában pusztán önzés volt, egyáltalán nem érdekelt, ki veszel el, boldog leszel-e vele, csak menj már férjhez! Hamarosan választottál, hozzámentél Fredhez, így Ludwig ezerkilencszáztizenhárom nyarán eljegyezhetted, és kitűzhetük az esküvőt tizenégy júniusára.

A kézfogó után megváltozott a viselkedése, ekkor kellett volna észhez térnem, azonban ez akkoriban nem jelentett, nem jelenthetett számomra semmit, mivel sejtelmem sem volt, mi várhat rám. Egyre követelőzőbb lett, mohón csókolgatni kezdett, amikor néha-néha magunkra maradtunk. Egyszer mindnyájan Sir Edward kastélyának parkjában sétáltunk, mi kissé előre haladtunk, a többiek lemaradva követtek. Hirtelen megragadta a karom, berántott egy kis lugas mögé, megcsókolt, úgy, ahogyan még soha senki nem tette. Szinte felfalt, beleharapott az ajkamba, kiserkedt a vérem. Aztán hátulról átölelt, erősen megmarkolta a mellemet, és megpróbált a blúzomban kotorászni. Ezeket a részeket kifelejtették a lányregényekből, ott a végén boldogan egymás karjaiba omlanak, és a hős elérékenyülve, átölelve tartja szerelmét, mindörökké, semmi fogdosás. Rémülten vettem észre, hogy lepattant egy gombom, eltaszítottam magamtól a völegényem, ijedten suttogtam, megláthatnak a többiek. Ludwig kinevetett, azt mondta, mindenki ezt csinálja. Ahelyett, hogy felizgatott volna a testiség, meghökkenett. Ha ma egy férfi így csókolna meg, becsúztatnám a kezem a nadrágjába, és magamra rántanám.

Az igazi borzalmat azonban a nászéjszaka jelentette. Szegény anyánk, nem készített fel semmire. Nem tudom, neked mit mondott házasságkötésed előtt, velem röviden beszélt, zavartan annyit közölt, hogy mindenben (ezt nyomatékosan kétszer is elismételte) engedelmességek a férjemnek, és akkor remélhetőleg gyorsan túl leszek az egészen. Az a gyanúm, Lady Crown sohasem élvezte a dolgot, az ágybéli örömeiket a férfiak kiváltságának tartotta. Persze, hogy rettegtem, téged sem merlek megkérdezni. Volt még némi ismeretem azokból a sutyorgásokból, amit a cselédnőktől hallottam, holmi megmerevedő, duplájára nőő szerszámról és rengeteg vérről, de ez csak a félelmemet fokozta.

Gondolhatod, hogy ezek után az első éjszakánk csak rémesen sikerülhetett, nagy szerepe volt ebben Ludwignak is. Ahelyett, hogy megértést tanúsított volna az ő kis baránykaja iránt, azt várta el, hogy olyan tapasztalt legyek, mint azok az utcalányok, akikkel korábban dolga volt. Tapasztalatlanságom a későbbiek során gyakran a szememre is hányta.

Mennem kell, Omar sejk látni óhajt. És remélem, valami mást is.

Sokszor csókol szerető húgod, Lizzy

Út a Végtelemben –
egy ferences barátal

„Na, kezdjük újra,
fiúk!“

– Bójte Csaba könyvbemutatója
Budapesten –

Kora reggel rohanok a főiskolára, le kell adnom a tanítási gyakorlatból írt portfóliót, június öt az utolsó határidő. Ma június ötödike van! Kimondhatatlanul ideges vagyok, darabokban áll a munkám, szaladok a papírboltba mappát venni és olyan nejlonokat, melyekbe a lapokat kell tennem, amiket egymás között csak „bugyinak“ hívunk.

Fénymásoló gép csak a negyediken van, egy gepárd sebességével és elszántságával suhanok el profok és hallgatók mellett, a géptermes fiúnak leharapom a fejét, elrontom a fénymásolást, portfólióm értékes oldalai szóródnak szanaszét... Vérben forgó szemekkel meredek az órára: Tíz óra ötvenöt perc!!!??

Elrebegek egy tedeumot, amiért a Pilinszky Café itt van a szomszédban. Szárguldas replay, „sajtós“ mosoly fel, a negyedik és a földszint között épp meg tudok enni egy szelet csokit... De jó, még nem kezdték el, sóhajtom, miközben megfáradt zarándokként rogyok le a Pilinszky Café tulajdonát képező párnázott, vörös székre.

A kék, szürke öltönyök és sikkos kiskosztümök közül kéri egy ferences habitust viselő férfi. Arca békét és erőt sugároz, szavaiban a székely ember humora és elméssége keveredik az evangéliumi egyszerűséggel. Nem mindennapi könyvheti vendég!

Nem író, nem költő, mégis a Helikon Kiadónál megjelent első könyve, az Ablak a Végtelemben hatalmas sikert aratott, és a kiadó elmondása szerint a legtöbb pozitív visszajelzést kapta a náluk eddig megjelent könyvek közül. A Hiszekegy szavait értelmezte és fordította le emberközeli, életizű tapasztalataival, gondolataival szöve át úgy, hogy az ember egészen belekerül ennek a hitelesen megélt életnek a vonzásába.

Bójte Csaba atya, akit mindenki csak Csaba testvérként ismer, valószínűleg sohasem kezdett volna könyvet írni, ha nincs Karikó Éva újságíró, aki kitartóan, fáradságot nem ismerve járt utána és kérdezgette, időnként zavarba ejtő komiszággal, nem kerülve el a „keményebb“ témákat sem. Megérte. Most tavasszal ugyanis már egy új kötet, az Út a Végtelemben látott napvilágot, szintén rendkívül nagy érdeklődésnek örvendő.

Ezúttal az emberi élet nagy fordulópontjait érintő kérdésekre keresi a választ, a katolikus egyház hét szentségével összefüggésben, melyek az ember életútját végigkísérik: a születésnél a valódi újjászületés, a kereszttség szentsége, gyermekkorban az eucharisztia szentsége, mely révén az egész közösséggel együtt az Úr áldozatában vesznek részt, kamaszkorban a bérmlás szentsége, melyben a Szentlélek egészen sajátos ereje gazdagítja a hívőket. Fialat felnőtt korban a házasság vagy az egyházi rend szentsége, melyekben a már érett ember elköteleződik egy életre mint férj, feleség vagy pap, testi és lelki betegségek esetén pedig a bűnbocsánat szentsége és a betegek kenete.

Az Út a Végtelemben így az egész életet körüljárja, nem kisebbítve bár az emberi szenvedés és fájdalom jelentőségét, hanem olyan megvilágításba helyezve, melyben az egész másfajta értelmet kap. Derűvel, rendíthetetlen bizalommal és emberszeretettel válaszol Csaba testvér Karikó Éva Isten ajándékait kutató kérdéseire.

Míg hallgatom ezt a ferences barátot, azt veszem észre, hogy a délelőtti rohanó feszültsége, a még mindig darabokban álló portfólió miatti aggodalom fokozatosan elpárolog, sőt, egyfajta metamorfózison megyek keresztül, már nemcsak figyelek, hanem én magam válok a Figyelemmé, miközben próbálok minden egyes szót papírra vetni, mert ezek a szavak szikráznak, mozognak, fénylenek.

Egészséges, gyógyító szavak. Közérthető, egyszerű szavak, arról, hogy huszonéves útkeresőként hogy vonult el egy évre az evangéliumi tanácsok szerint egy elhagyott helyre, a bányászok közé, ahol esszenciálisan élte meg az „imádkozzál és dolgozzál“ bencés életeszményt, s miután rákapott, hogyan lett ferences szerzetes. Szó esik Trianonról is, már hogyan esne egy erdélyi pap kapcsán!

Trianon nem csak nekünk fáj – mondja csendesen –, és fölvezolja azt a monumentális álmod, melyet Árpád vezérék álmodtak egy nagy Kárpát-medencei országról egy olyan korban, amikor sok helyen, mint például Itáliában és német földön, bezárkóztak és egymással hadakozó kis városállamok éltek a maguk életét.

Az összefogás hozta létre ezt az országot, a befogadás, a maga sokszínűségével egy gazdagabb időszak volt a Trianon előtti – teszi hozzá ragyogó tekintettel –, hisz együtt, összefogásban, ez a sok kis nép jóval erősebb, termékenyebb volt. Trianon után ez az álom széthullott, mindenki gyengébb lett, mindenki veszített, a maguk gyűlölködésbe burkolódzó kis országok ugyan miért lennének erősebbek, mint akkor, amikor együtt, közösen alkottak egy nagy családot.

Prédikáció, legyinthetnék, ha nem tudnánk, hogy édesapját románok ölték meg... Akkor mégis hogy tud ilyen szeretettel nyilatkozni róluk... „A sötétség ellen nem sötétséggel, hanem fényvel kell küzdeni.“ Ehhez a válaszhoz senki sem tud hozzáfűzni semmit. A teremben áll a csönd, az emberek zavart mosollyal pislognak egymásra. Fölteszik neki a kérdést, hogy honnan van ez a nagy optimizmus? Csaba testvér csak annyit mond, hogy neki igazán az tetszett, hogy Húsvét után Jézus nem morgolódva, sértődötten ment oda az apostolokhoz, hogy „Na, ugye megmondtam, és ti mégsem hittetek“, hanem nagyvonalú derűvel, humorral és türelemmel: Na, kezdjük újra fiúk, itt vagyok veletek ismét, gyereünk lendületesen előre! Ebből merít, és mély meggyőződéssel vallja, hogy megéri jónak lenni, megéri kint játszani a pályán, még ha az ember el is esik, vagy kiüti a fogát, de mégis izgalmasabb, mint a kispadon kuporogva kommentálni azt, hogyan játszanak a többiek.

Egy nagy hajóhoz hasonlítja magát, mely inkább süllyedjen el vagy csapjon bele a villám a tengeren, útközben, minthogy a kikötőben vesztegeljen tétlenül. A könyvben a válasza is ezt a szemléletet tükrözi, és a gyerekekhez való hozzáállását is ez hatja át.

Egyszerűen csak ráláttak a gyerekek, meséli nevetve, és 1995 és 1999 között illegálisan működtettek árvaházat, ahová befogadtak minden csellengő, szegény lurkót. Ő nem kereste ezt az életfeladatot, egyszerűen csak elfogadta, befogadta őket, s mára már rengeteg pap, tanár, önkéntes, családos, szerzetes és egyedülálló tevékenykedik a Csaba testvér által alapított árvaházakban, intézményekben.

Bár hivatása miatt lemondott a biológiai apaságról, mégis több száz gyereknek a lelki apja lehet, s ez kifogyhatatlan örömmel és erővel tölti el. Ő csak megteríti az asztalt, mint egy édesanya, az már az asztal körül ülőkre van bízva, hogy miből mennyit esznek vagy esznek-e egyáltalán.

„Hiszek a szeretet végső győzelmében.“ – zárja le a mondanóját Csaba testvér. Hatalmas taps, amit szemlesütve fogad... Szeretnék odamenni hozzá egy szóra, de lehetetlen, a kávéház bejáratáig kigyóznak a sorok, mindenki szeretné dedikáltatni a könyvét. Engem pedig vár a portfólió fenn a számítógépteremben, de már egészen másképp térek vissza, mint délelőtt, ami a nagy kapkodásban nem sikerült, most egy-kettőre megoldódik, a géptermes fiúnak megköszönöm a segítségét, a profokkal és a hallgatótársakkal pedig megállok beszélgetni a folyosón. Most, Csaba testvér gondolatai után járhatóbbnak tűnik az az út a Végtelemben...

Csepcsányi Éva

Utóirat a kegyelethez

Meghatva olvastam Brauch Magda cikkét József Attiláról. Csak így elkésvé reagálhatok rá, mert az Irodalmi Jelen ma futott be íróni lakomba. Az igen jó beleérzéssel megírt cikk a végén talányként említi Flóra és Attila szerelmének végét a cikkíró és „helyesen“ utal a költő haláláról költött legendákra is. Mint József Attila-kutató, -életrajzíró és -fordító megkísérlem a dolgok tisztázását: röviden.

József Attila nyolcszor kísérelt meg öngyilkosságot, az utolsó kísérlet Cserne István tanulmánya, ki határesetnek nevezi azt a pszichológiai állapotot, mely József Attilát (és sok más is) a halálba vitt.

Az évek során írt és az utolsó évben megsokszorozódott búcsúversek végére pontot tett a búcsúlevél, melyet Attila Flórának írt.

Kettejük levelezését jól, pontosan és minden kétséget eloszlatva könyvben közölte Kozmuczsa Flóra. Kettejük kapcsolata már 1937 nyarán meggyengült, amikor Flóra kórházba került és Attila nem látogatta, majd amikor Attila szanatóriumba került és ott inzultálta az őt látogató Flórát. A mennyasszonyt Flóra ezután már nem vette szó szerinti értelemben. (Személyesen ismertem Flórát, Illyést, Szántó Juditot, József Etelkát is.)

Attila nemcsak nagy magyar költő volt, de a 20. század egyetemes költői óriása is, aki sajnos a szellemi kiválóságot nem tudta a szerelmi kapcsolatokban aprópénzre váltani. Ezért volt hát „az egzaltáltság miatt is“ az utolsó remény is reménytelen.

Kabdebó Tamás

Az Irodalmi Jelen szubjektív TOP10-es ajánlója három kategóriában – (költészet, próza, tanulmány)

Az Irodalmi Jelen szerkesztői rendszeresen összeállítják szubjektív TOP10-es listáikat költészet, próza, valamint tanulmány, esszé, kritika kategóriákban, hogy segítsenek eligazodni a legfrissebb kötetek között. A felsorolt műveket hozzászólásával bővítheti, vitába szállhat ajánlóinkkal, vagy akár egy-egy újdonságot is felfedezhet.

Irodalmi Jelen 2010 25. heti TOP10-e

Költészet:

1. Borbély Szilárd: A Testhez. Ódák & Legendák (Kalligram)
2. Jász Attila: Alvó szalmakutyák. Avagy áldozati énekek (Kalligram)
3. Nádasdy Ádám: Verejték a szobrokon. Válogatott és újabb versek 1976–2009 (Magvető)
4. Utassy József: Ezüst rablánc (Napkút)
5. Markó Béla: Tulajdonképpen minden (BOOKART)
6. Marno János: A semmi esélye (Palimpszeszt, Prae.hu)
7. Kollár Árpád: Nem Szarajevóban (Fiatal Írók Szövetsége)
8. Simon Márton: Dalok a magasföldszintről (L'Harmattan)
9. Szétszaggatott ország. Trianon a magyar költészetben (Antológia)
10. Tónu Önnepalu – Lauri Sommer: Hangolás (Prularica)

Próza:

1. Szilasi László: Szentek hárfája (Magvető)
2. Szvoren Edina: Pertu (Palatinus)
3. Danyi Zoltán: Hullámok után a tó sima tükre (Timp)
4. Zalán Tibor: Göncölszékér (Palatinus)
5. Dreff János/Tóth Dezső: Az utolsó magyartanár feljegyzései (Kalligram)
6. Bene Zoltán: Hollók gyomra (Hungarovox)
7. Tallér Edina: A hűsevő (Kalligram)
8. Hász Róbert: Júliával az út (Kortárs)
9. Hargitai Ildikó - Álomszárkányok (IJK)
10. Bram Stoker: Drakula. Elizabeth Kostovának, A történész írójának előszavával (Európa)

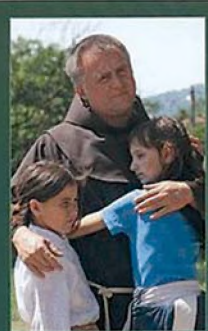
Tanulmány, esszé, kritika:

1. C. G. Jung: Lélektani típusok (Scolar)
2. Edwin Williamson: Borges – Az életút (Európa)
3. Ablonczy Balázs: Trianon-legendák (Jaffa Kiadó)
4. Daniel Arasse: Festménytárlások (Typotex)
5. Báthori Csaba: Sétagyakorlatok (Scolar)
6. Szörényi László: „Új-zélandot választottam ki új hazámul“: Tanulmányok, kritikák a 20. századi magyar irodalomról (Kortárs)
5. Gilles Deleuze: A bergsoni filozófia (Atlantisz)
7. Szabély Mihály: Jókai Mór (Kalligram)
8. Sárközi Máttyás: Vérbeli várbeliek (Kortárs)
9. Steiger Kornél: Tanulmányok az antik görög filozófiáról (Gondolat)
10. Bárdos József: Irodalmi balkézikönyv (IJK)

ÚT A VÉGTELENBE

Csaba testvér
gondolatai Isten ajándékairól

Bójte Csaba válaszol Karikó Éva kérdéseire

WST: *Bocsáss meg, megütötte a fületem, hogy „a régi kelet”. Az új keletre, ahogy tudom, te gyakran jártál, és egy másik interjúban sajnálkoztál is, hogy csak négy hónap volt a maximum idő, amit ott töltöttél. De szerintem az már elég intenzív tudott lenni ahhoz, hogy a mostani keletről is képet alkothass. Nagy különbséget veszel észre, nagy változást látsz a mostani kelet történéseiben?*

SL: Hát nem is kell ahhoz kelet felé még csak elindulni sem; bekapcsoljuk a televíziót vagy kinyitunk bármilyen újságot, és látjuk, hogy a mai kelet már sokkal inkább nyugati módon él.

Talán még a mi nyugati világunknál is nyugatibb az a fajta életvezetési gyakorlat és ipari civilizációs infrastruktúra, ami ott létrejött. Természetesen ez a mi ajándékunk, amivel pillanatnyilag még tudnak mit kezdeni, de aztán oda jutnak, ahova mi is jutottunk: kicsit belegabalyodnak a világukba, s ennek fenntartása és tökéletesítése lesz a cél a biztonság érdekében. Ez tényleg oda visz, hogy elfordulnak a régi kultúrájukról; ahogy ők mondják: aki kifelé fordulva serénykedik, az elfordul a szívtől. És akkor az el is feledkezik magáról. Tehát a lelki, az égi – ők így mondják – származásuk feledésbe vész, és csak ez, a földi rabság marad. És ez is egy életveszélyes üzemmódot, mert hát valóban életveszélyes az egész ipari civilizációs infrastruktúra, ami megáll rajtunk, mint a vastüdő.

WST: *Egy pillanatra most felvázoltuk a kor tükrét, de szeretnék visszatérni inkább a te dolgaidhoz. Ezt az öt évvel ezelőti előadásorozatot a Lelked szélfúttá madártoll című könyvvel kezdted meg; gondolom, nem véletlen, hogy ezt tetted az első helyre. Másrészt, ahogy tudom, te a tibeti verseléssel, a tibeti költészettel foglalkoztál és foglalkozol elég intenzíven. Az Irodalmi Jelen elsősorban ugye irodalmi lap; bár nagyon szívesen eltársalognék különböző szociológiai és társadalmi jelenségekről, melyek elválaszthatatlanok az irodalomtól, de ez esetben inkább érdekelne az irodalmi tevékenységed. És különösen az, hogy miért fogott meg téged a tibeti költészet? Miért pont a tibeti költészet? Miért pont a tibeti verstan? Azsia azért elég nagy...*

SL: A vers meg az irodalom akkor is a legfontosabb dolog a világon, ha most ezekért valaki egy kicsit megmosolyog, és azt mondja, vagy azt gondolja rólam, hogy kicsoda szép-
lélek vagyok. Nem erről van szó! Arról van szó, hogy akár történelmi, akár – ahogy az előbb mondtam – szociológiai vonatkozásokat keresünk, és egy nép életét és kultúrájának a hétköznapi élet megnyilvánulásaiban keletkező elemeit keressük, azokat leginkább csak az irodalomban találjuk meg. Vagy leginkább, vagy csak, de lehet, hogy még a csak is igaz. Más művészetek is feltárják előttünk a hétköznapi élet kérdéseit. Sőt, a hétköznapi ember létkérdéseit, filozófiáját; az emberek egymáshoz való viszonyait, egy közösség életének legjellemzőbb vonásait. De konkrétan, kézzelfoghatóbban, megragadhatóbban az irodalomnál semmi sem tárja fel. A mai kor lenyomatai, a mai ember életérzése, elgondolásai is egy adott közösségen belül az irodalomból ismerhetők meg leginkább; és még inkább így van ez, hogy ha egy háromszáz évvel ezelőti ember életét akarjuk elképzelni. Szeretnénk tudni, hogy mit érzett, mit gondolt, milyenek voltak az emberi viszonyai, milyen volt a viszonya a világgal, önmagával. Ezt csak az irodalom tudja elénk tárni. Különösen egy olyan kultúrában, mint a régi keleti, ahol a tudományok, mint például a szociológia vagy egyáltalán, a társadalomtudományok nem jelentek meg; együtt, egy egészben, egy teljességben működött vallás, irodalom, filozófia és művészetek – nem csak az irodalom, hanem a művészetek minden ága. De a legkonkrétabb lenyomatokat, a legkonkrétabb megfogalmazásait mindig az irodalom adta egy kor emberének, és annak az embernek a legkülönösebb viszonyairól az irodalom tájékoztatott legteljesebben.

Nos, ezen belül is, főleg, ha érzéseket keresünk, akkor a vers, a költészet a leghitelesebb. Az ázsiai költészet viszont olyan, amely egyben filozófiát is hordoz. És ha a filozófiából még tovább megyünk a hétköznapi élet egyszerűbb megnyilvánulásai felé – beszélünk erről a teljességről: a filozófia, a vallás, a művészetek és a tudományok amennyiben vannak, vagy a tudományos gondolkodás amennyiben feltűnik – ez mind egy teljes egységet alkot, és egymással együttélésben jelenik meg. Akkor a versben nemcsak az egyes ember életérzése, viszonyai jelennek meg, hanem a gondolatai és a hétköznapi életében történő dolgokra való reagálása is. Tehát egyszerre szociográfia is tud lenni a régi ázsiai vers, egyszerre filozófia, egyszerre vallás, és természetesen a szív, az érzésvilág legtisztább, legtökéletesebb megmutatkozása. Ezért fontos a vers. Nem azért, mert jaj, de szeretjük, és elolvadunk a szép szavaktól és a költészet mindenféle felemelő effektusaitól; hanem azért, mert konkrét tudás, konkrét ismeretek olvashatók ki belőle. Ha ez ráadásul röviden sikerül, ha nem hosszú traktátusokból kell a sorok mögé tekintve megsejteni ilyesmit, hanem négy sorban tájékoztat briliáns tehetséggel egy költő mindenféle dolgokról, amelyeket épp az imént soroltunk – hát akkor azt a költészetet nagyon meg kell becsülni. A hatodik dalai láma kicsivel több mint háromszáz évvel ezelőti költésze pontosan ilyen.

WST: *Szerelmi költészet nem túl gyakori, vagy nem tudom, a dalai láma...*

SL: Nem.

WST: *...ne sértődj meg ezért... (mindketten nevetünk)*

SL: Nem, dehogyan is. Abból nagy botrány is lehetett volna, ha nem ilyen jó költő, nem ilyen jó uralkodó. És nem ilyen jó

diplomata a népével, amelynek körébe álruhában, éjjel, a bordélyok világába jár.

WST: *Kicsit „Mátyás királyos”.*

SL: Igen, valóban. Nappal pedig az ivókban és a piacokon vegyült volna el. És nem találta volna meg a hangot a közönségével, amelynek tagjai alattvalói. Hát akkor egy óriási botrány lett volna abból, hogy egy dalai láma nem csak egy dalai láma; a világi és az egyházi hatalom egyszemélyes birtokosa piál és csajozik; akkor a legegyszerűbb szerzetes vagy láma is bizony nagyon megfizetett volna az efféle kilengésekért. De olyan hangon szólalt meg, és annyira az ő érzéseiket, gondolataikat tükrözötte mindenféle evilági kalandja ennek az istenségnek – mert ugye a dalai láma egy megtestesült istenség, itt a földi világban, égi származék, ahogy ő maga is vallotta

Sári-legendárium (Részlet)

Foto: Szócs Tekla

magáról. Szóval, ha nem az ő hangjukon szólal meg, és nem kedvelik meg egymást a költő és közönsége, akkor tényleg óriási balhé lett volna belőle. De ő olyan hangon szólalt meg, olyan egyszerű nyelven, hogy ezek a versek folklorizálódtak is, még a saját életében énekelt formában ő maga hallotta a piacokon, hogy dalolják a költeményeit. Nagyon is a nép nyelvén tudott szólni, és mindig óriási együttérzéssel a földi létben szenvedők iránt,

ugye, ahogy a buddhizmus tekinti az embert. És az ő fájdalomukat, kínjukat, örömeiket szóvalaltatta meg, az ő nyelvükön. Nem csoda, ha még életében megjelentek a versek fadücs kiadásban, többször is. De mondom, kívülről is fújta a nép, éjjel-nappal dalolták a kocsmákban, a piacokon és a bordélyokban. Jó uralkodó volt, méghozzá életveszélyes nemzetközi helyzetben, ahogy ma mondanánk, mert a mongolok nagyon fentékkoriban a fogukat Tibetre. És ezért sem volt ésszerű magánéleti okokból valami botrányt csinálni, belpolitikai botrányt, bizonytalanságot, mert akkor az a mongolokat – a külső támadókat – előnyös helyzetbe hozta volna. Tehát józan volt a vezetés is, az egyházi és a világi vezetés is, és józan volt a nép is. Nem utolsósorban azért, mert nagyon kedvelték a dalai lámájukat, az uralkodójukat.

WST: *Tovább lépnek, mert erről még nagyon sokat lehetne beszélni.*

SL: Igen, az a baj, hogy nagyon sokat.

WST: *De itt volt egy részlet, ami szerintem nagyon kedves, és tényleg nagyon kifejező: „Mi az, ami túlmutat Buddhán és tanításán?” – kérdezte egyszer Lin-Csi apát kolostorában az egyik tanítvány. „Egy számmagos pogácsa” – vágta rá a mester. Azt hiszem, hogy ezt a már-már abszurdnak tűnő, de abszolút mindent vívó logikát, amit én nagyon szeretek, amit tapasztalok...*

SL: Ezt szeretjük. (nevetés)

WST: *...sok nehézségen átvitt már, és szerintem nem csak engem, hanem sokakat. Valami ilyesmit látok ezekben a kis közreadott művekben. Az egyik költő barátom, Jász Attila mesélte, hogy Tatabányán volt egy kiváló könyvtáros beszélgetés; és ott szóba került Lin-Csi apátnak nemcsak a beszélgetései és tanításai, hanem magának Su-la-ce-nek is a személye. Vajon megállja-e az a feltételezés a helyét, hogy Su-la-ce olyan viszonyban van Lin-csivel, mint mondjuk Szókratészsel Platón? Szókratész nem nagyon írt le semmit, viszont Platón az ő egész filozófiáját képes volt interpretálni, megfoghatóvá tenni.*

SL: Ez egy hibátlan párhuzam. A nagy mesterek annak tudatában, hogy úgyis lejegyzik a bölcs mondásait, legfeljebb csupán szentencia formában, vagy tán részletesebben is kifejtve, mert hogy azok olyan értékesek; hát minek fáradozzanak – gondolják. Meg nem is olyan méltó talán a munka rabságában körmölni, és ezzel azt a szándékot is elárulni, hogy én nektek valami nagyon lényeges dolgot akarok mondani. De nem is ez a lényeg, nem akarom bántani persze a mestereket. Azzal, ha maga a mester írja le a tanítását, elárulná a szándékát, elárulná önmaga minősítését, ami persze valószínű, hogy alacsony minősítés. A mester önértékelése válna nyilvánvalóvá, nevezetesen az, hogy a mester azt hiszi, hogy lejegyzésre és terjesztésre méltók az elgondolások, amiket ő a világról tanít, és hogy ezekre rá is szorul a világ. Nos, ez nem előnyös színben tünteti föl a mestert. Minden mesternek akad előbb-utóbb egy ilyen lelkes tanítványa. Ha nem, akkor megszervezi, keres magának egyet, csak azért, hogy megmaradhasson abban a szerepben, ami valószínűleg kicsit hamis, hogy: „dehogyan akarok én bármit is közölni a világgal”, és „dehogyan gondolok én bármit is örökérvényűnek abból,

amit gondolok”, „dehogyan képzelem azt, hogy ti rászorultok az én tanításaimra”. Szóval „én csak laza krapek vagyok, egy olyan csávó, aki hát itt elejt ezt-azt; fiúk, ha éppen egy-egy gondolatom tetszik, akkor kezdjétek vele valamit”. Nos, efféle hamis szerepekben szoktak tetszelegni a mesterek. És meg is értem őket, lehet, hogy ez nem mindig hamis szerep. Az is lehet, hogy halálkomolyan így gondolják. De azt nehezen tudom elképzelni, hogy egy cseppnyi hiúság ne legyen a mesterekben, és ne fájjalnak, ha netán már közeledvén a vég, az elmúlás, nem látnának valaki lelkes tanítványt, aki serényen jegyzetel.

WST: *Szerintem ez egy fontos dolog volt. Egyáltalán, a szerző fogalma, vagy a költők is szívesen szoktak... (nevetés)*

SL: Ezért vannak szerepversek is...

WST: *Sokszor azok a legjobbak.*

SL: Bizony. És ezt Jász Attila milyen jól tudja, ott nincs valami hamis póz eltakarásáról szó, hanem hogy ő nagyon jól érzi magát a legkülönösebb szerepekben, egészen nagyszerűen.

WST: *Visszatérve Lin-Csi apáthoz, ő egy ezerkétszáz évvel ezelőtti figura. És ugye volt, aki lejegyezze a tanítását, de közben most te adod közre magyarul, ezerkétszáz évvel később. Nyilván ez valamennyire aktualizálja ezeket a szövegeket, beleteszi egyrészt a magyar kontextusba, másrészt olyan irodalmi vagy történelmi helyzetbe, amikor a nyugati ember bizony szívesebben tekint hátra és keletre. Remélve, ahogy már mondtad korábban, hogy majd megvilágosodnak helyettem. Vagy ezt meg lehet rendelni, mint a pizzát. Szóval egy ilyen rendszerben, egy ilyen történelmi helyzetben vannak ezek a könyvek. Mennyire érzed azt, hogy ez egy abszolút feladat, vagy ez csak a Sári László tibetológus, rádióműsor-szerkesztő, a Kelet Kiadó vezetője és egyéb más dolgok mellett – amiről majd tényleg beszélhetnénk az Élet vendégéről és a Csoma-filmről – ez csak egy? Vagy mennyire érzed úgy, hogy ez szinte már te magad vagy?*

SL: Tökéletesen képes vagyok azonosulni Su-la-ce-vel és Lin-Csivel is, bevallom. Én talán azt gondolom, hogy akkor vagyok őszinte, ha bevallom, talán ezek azok a legfontosabb gondolatok, amiket keletről el lehet és érdemes hozni.

WST: *Mi volt az a pont, amikor megérintett? Mikor kezdted ezzel foglalkozni?*

SL: Ez megint egy nyugat-keleti és egyben kelet-nyugati utazás, mint amik a Lin-Csi-történetek. Valójában a keleti példázatok a nyugati világról és annak gondjairól, bajairól szólnak; szorongásainkról, téves elgondolásainkról, megromlott vagy eleve rossz emberi viszonyainkról, vagy viszonyunkról általában a világgal és magunkkal. Ezek a legfontosabb kérdések egy ember meg egy közösség életében is.

WST: *Úgy tudom, hogy végül németül is kiadták az egyik...*

SL: Igen, meg csehül is.

WST: *Az a fordításverzió is a tied volt?*

SL: Igen, szóról szóra magyarul készült a fordítás. És hónapokig a toplistán volt Prágában, ami nagyon jó érzés, mert azt jelenti, vagy igazolja, hogy ez a szándék helyes. Az emberek szívesen olvassák, mert bizony várnak valami efféle csillapítószere.

WST: *Az egyik legjellemzőbb szó, hogy van benne egyfajta derű. Lehet, hogy erre a derűre vágnak, és ezt a derűt sejtik meg, vagy valami egészen másról van szó?*

SL: Biztosan a derű is, mert ha megszabadítanak a szorongásomtól, és a tetejébe még valami derűs megkönnyebülést kapok egy-egy történetből, akár mint receptet alkalmazhatom. Akkor biztosan boldogabb vagyok, mintha csak nagyon komolyan elmondanák, hogy ne fájjon a világ, meg hogy azért nincs még világvége. Látod, ezen még nem gondolkoztam, de most talán értem, hogy mitől van ez. Ez egyrészt egy vallás, méghozzá a csan, vagy japán, szóval a zen-buddhizmus filozófiai forrásaiból, a bölcsélet világról alkotott képeiből, gondolataiból táplálkozik, és von le következtetéseket. Na most, minden vallás, vallási vigasztalás kissé komor, és hogy a vigasztalás részese lehessen, vagy az ígéretet, amit a vigasztalás megfogalmaz, megkaphassam, ahhoz elég nagy árat kell fizetnem a legtöbb vallásgyakorlat következményeképpen. Tényleg a vallásgyakorlat visz oda, hogy aztán az ígéretet a saját ígéretemnek tekinthessem, vagy a vigasztalás valóban vigasztaljon. A legtöbb vallás valami komor ígérettel és vigasztalással szolgál, és nagyon meg kell fizetnem az ígéret megvalósulásáért, vagy a vigasztalás könnyebbítő, és a terheket rólam valamennyire levevő hatásáért. A zen pedig az a fajta vallás, mely, mint egy túlérett társadalom vagy egy emberi közösség világlátása és vallása, vallásgyakorlása is egyben, [a zen] vállalja a lírát és a humort.

De ha nem komor ígéretben és nem nagy áldozatokat kell hoznom, hanem könnyed és derűs úton szabadulhatok meg a terheimtől vagy a gondjaimtól, akkor persze hogy hálásabb vagyok, mint hogyha a komor, sötét ígéreteket, szörnyű szabályok betartását, teljesítését és valami nagyon komoly és fantáziátlan életvezetést várnak el tőlem, hogy aztán ahhoz a vigasztaláshoz hozzájussanak. Ez inkább könnyed, derűs, kicsit lírai, és a humort őszintén vállaló.

Klasszicizmus és tárgyiasság a szavak hűvösében

– Kántás Balázs kritikája Győri László *A szó árnyéka* című kötetéről –

Győri László új verseskötete hosszú lírai hallgatás terméke, hiszen a költő az utóbbi években inkább prózáköteteivel, semmint verseivel jelentkezett.

A szó árnyéka tekinthető egy eddigi költői pályára szintézisnek, ugyanakkor visszatérés a klasszicizmushoz. A kötet verseiben dominálnak a klasszikus formák, antik metrumok, habár néhány szabadverset is találhatunk az igen változatos, gazdag lírai anyagban.

Győri László megítélésem szerint legújabb kötetében sok helyen tárgyiasság költészetet művel, legalábbis abban az értelemben, hogy a költői beszélő számos versben eggyé válik a versekben aprólékos figyelemmel körülírt tárgyakkal, látványokkal. Többek között a hajnal, a szőlőhegy, a mosoly, a kehely, a felni azok a látványok, tárgyak, amelyeknél a költő különös érzékenységgel időz el már rögtön a kötet elején. Olyan lírai világ ez, melyben szinte minden a költői szubjektum meghosszabbításaként, kiterjesztéseként értelmezhető.

„A gyerek az ablak elé ült,
odabent nincs hely a konyhaasztalon.
Amikor kint besötétült,
nem írta tovább a leckét félvakon.
Anyá teríteni készül
a két gyereknek, nem sír és nem jajong,
hogy ma is így, apa nélkül
billen a bögre a konyhaasztalon.“

Győri így ír *A konyha* című versében, ahol a versvilágként szolgáló helyiség egyben az emlékek és az érzelmek helyszíne is. A tárgyakkal, látványokkal végig ott kerüngenek a személyes érzelmek és emlékek, így az sem mondható, hogy a költői szubjektum öncélúan vetíti bele magát a kötet verseinek minden objektumába. A tárgyak és helyek szimbólumokká képesek emelkedni, melyek egyetemes tartalmakat közvetíthetnek az olvasó felé. A kötet voltaképp költői napló, melyben minden megjegyzés közelebb visz minket ahhoz, hogy az olvasó megértse a versek mögött meghúzódó lírai én motivációit.

„Azzal a baltával, ugyanazzal,
amivel most fát hasogatok.
Csuklok alá már-már öntudatlan,
amint a tőkére lecsapok.“

Így szól *A balta* című vers utolsó strofája, ahol egy olyan egyszerű, közönséges, hétköznapi tárgy, mint a balta válik egy egész emberi élet szimbólumává, a múlt és a jelen tárgyi megtestesítőjévé. Az élettelen tárgyak anyaga helyenként élő szöveggé változik, mint a költő lírai testének organikus kiterjesztése. Olykor nem könnyű olvasói feladat eldönteni, vajon az adott vers című vagy helyszíneül szolgáló tárgy / hely beszél, vagy pedig maga a költő, aki szemléli mindezt, esetleg visszaemlékezik erre. A legtöbb helyen a kettő nem választható el élesen egymástól, hasonlóan Rilke tárgyiasság költészetéhez, példának okáért az Archaikus Apolló-torzóhoz.

A tárgyi költészet Győrinél együtt jár a vallomásosság is, illetve a filozofikus, miként például *A titok természete* című költemény utolsó strofájában:

„Amit gondolok, kitérom
sarkig, csikorog,
egymás sarka taposással
jönnek-mennek rajta által
avatatlanok.“

A tárgyak, helyszínek, az általuk megörökített személyes emlékek olykor túllépnek az egyéni tapasztalaton, megnyitva az esetleges metafizikai-filozófiai dimenziókat. Ilyen versek

például a fent idézett *A titok természete*, a Tollak, A sérelem anatómiája, A folytatás anatómiája vagy a Poe klasszikus versével azonos, A holló címet viselő intertextuális átírat. Ezen alkotások képesek az egyéni tapasztalatból kiindulva bizonyos tárgyiaságot magukban foglalva egyetemes filozófiai következtetésekké eljutni, ily módon Győri László költészetében még a bölcséleti líra bizonyos nyomai is felfedezhetők.

Néhány versből még a bölcselkedő jelleg is hiányzik, s az esetleges filozófiai következtetés is inkább a letisztult gondolati líra irányába mutat. Példaként említhetjük *A törpe sóhaja* című vers záró sorait:

„Volnék bár nagyobb?
Most már így a jobb:
élek és halok
úgy ahogy vagyok.“

Ennél egyszerűbben aligha fogalmazhatna a költő. Egy olyan lírai pályát összegző kötet, mint *A szó árnyéka*, természetesen nem nélkülözheti az úgynevezett nagy verseket sem. Megítélésem szerint a kötetnek ilyen kiemelkedő, olykor látomásos emlékképekből építkező, a tárgyiasság fegyverrel határait szétfeszítő darabok a *Rettenet*, *A működés gyönyöre*, *A nyersanyag sóvárgása* vagy a *Vén mák vén bürök*.

„Hamuvá leszek én is
vén mák vén bürök
veletek békülök
szempillám hunyom béke van
vén vályogházamban vastag kérgű házban
minden végtelen minden határtalan.“

Ezek a *Vén mák vén bürök* című vers zárlatából származó sorok, ahol a halál nem csupán az egyéni, mondhatni rilkei saját halál élményeként jelenik meg, hanem egyúttal kozmikus tapasztalatként, az univerzumként való egyesülésként is. Itt már nem csupán valamely konkrét tárgyra irányul a költő szava és válik eggyé vele, hanem egyetemes perspektívából, mintegy az emberi létezésen túlról szól olvasójához. Onnét, ahol már minden letisztult, onnét, ahonnan nincs visszaút, de a költészet talán mégis képes még a világok határait átlépni is.

A kötet utolsó verse stílszerűen *A látvány* címet viseli, utalva talán azokra a látványokra is, melyekkel a kötet során oly sokszor eggyé vált.

„Szenny van a szóban, szenny van a járdán,
szívben.
Ó, szabadság, hol az ábránd
innen?“

E kérdést teszi fel a költő utolsó versének utolsó soraiban. A választ persze már nekünk, olvasóknak kell minderre megadni, s e válasz talán nem más, mint maga a kötet egésze, az ötven, többnyire kötött, klasszicizáló formában íródott vers, melyben a költő szenvedélyesen, ugyanakkor fegyverrelzetten válik eggyé az őt övező világgal, s mesteri módon használja fel az élettelen tárgyakat, kül- és beltéreket arra, hogy saját lelki világát közvetítse felénk.

Úgy vélem, *A szó árnyéka* többek között azért lehet fontos darabja a kortárs magyar költészetnek, mert szerzője visszatér a klasszikus, posztmodern korunkban talán kissé elfeledett lírai beszédmódokhoz, mint a vallomásos líra, a tárgyiasság költészet és a filozófiai mélység, ugyanakkor mindezt egyéni és hiteles módon teszi. Ezzel együtt Győri László ízig-veérgig mai költő, akinek új kötetét mindenképpen a kortárs magyar költészet figyelemre méltó, olvasásra érdemes darabja.

Kántás Balázs

(Kalligram Kiadó, 2009., 152 oldal, 2000 Ft)

A szó árnyéka című kötet 2010-ben Szépirok Díjat kapott.

NECZ DÁNIEL

Virrasztó

Ma is egész éjjel az ablak előtt, pizsamában.
Pedig azóta a napok ugyanúgy telnek.
Nappal dolgozni méz, a postára,
felkelsz, lefekszel,
néha még a szomszédal is veszekszel.
Ilyenkor esténként a szobák félhomályban
fuldokolnak, a tükörből pedig
most is az ő arca néz
vissza rád – sose láttad még ennyire
nyilvánvalónak.
Lassan elindulsz. A bútorok
mintha csak figyelnének;
a ruhák szétszórva a földön,
mint valami csendes gyászmenet.
A fürdőszobába méz,
hideg vízzel zuhanyozol.
Még ma elengeded.

Az utazás vége

Az utolsó vonatot lekésted;
mint ezüstkés az estebe vág,
amíg el nem tűnik, figyeled,
ilyenkor milyen érzés a távolság?
A lakótelep nehéz, szürke
betontakaróban alszik, nem zavarja
a részek szerenádja,
s hogy egy-egy hangszer valahonnan
belekiált a távolságba.
Esővízes kopott utcák tekeregnek,
a macskák szemében megrekedt sikolyok,
árkádokon, síkatorokban – a város
saját pórusai közt bolyong.
Mikor a téren jártál néhány órája,
megbámultak a házak,
s a falak nagy, barna vállukkal
dőltek egymásnak. Sorakoztak melletted,
végig úgy követtek csöndben az állomásig,
mintha ők mennének helyetted.
Most egy padon fekszel,
előtted a sínek gleccserfutása.
A pályaudvar, mint mély torok – a beton,
az üveg égbe kiált. A fáradtságtól lassan
elalszol; magadon túl nem jutsz tovább.

Lepkefűst

Merev arcok kifeszítve,
csoszogások a gangon,
halk lihegés, vakolatcsend,
valahol egy napfénybe gyűrt balkon.
Te pizsamában, már dél van,
eltörpülsz a világ mellett,
kutyatejként szállnak szét
a lassan elfűjt percek.
Többnek tűntél, mikor ő itt volt,
már csak egy régi kosztüm
a gardróbban; a belsejében még nyári
esték, egy leszakadt gomb a markodban.
Jó lenne, ha nem te lennél, levetnéd magad,
mint kabátot, kigombolnál harminc évet,
összehajtogatnád magányod.
Elterülsz az idő puha testén, utat mutat
majd az óra; olvasgatsz, megöregszel,
belátással térsz nyugovóra. Halott napok
lepkefűstje, a szobában néma tárgyak,
egy szakadt fénykép, arcdarabkák,
ilyenkor újra összeállnak.

Utolsó lépés

A hajnal az ablaküvegen
átfénylik – kicsordul,
ő öltönyben, frissen borotváltva.
A test csak útravaló. Valaki hordja,
elhagyja, valaki megtalálja.
A kezei az asztalon, mint alvó
vadász kutyák. Fáradt, kissé elhízott.
Szerveiben az elmúlt évek
halmokban állnak. Kinéz az ablakon,
egy pár cipő az asztalon – ajtót nyit
a távozásnak.

● **SZŐCS GÉZA SZERINT A KULTÚRÁNAK BELÜLRŐL KELL MEGTISZTULNIA.** Egy olyan országban, ahol állami léptékben is fel lehet rúgni a morális szabályokat, ugyanez történik a kultúra világában és más felületeken is, a pozitív változás azonban nem rendőri intézkedésektől várható, a kultúra világának belülről kell megtisztulnia, és ez nem fog varázsütésre megtörténni, hanem csak fokozatosan – nyilatkozta a Magyar Nemzetnek Szőcs Géza kulturális államtitkár. A lapban megjelent interjúban Szőcs Géza szót arról is: a kulturális kormányzatnak biztosítania kell a feltételeket ahhoz, hogy meghatározó szellemi, kulturális teljesítmények létrejöjjenek és eljussanak a befogadóhoz. Egy, a pályázati bírálatok eddigi gyakorlatát kritizáló kérdésre az államtitkár azt mondta: azon lesznek, hogy zsarolható, érdekcsoportoktól függő emberek ne kerülhessenek döntési helyzetbe. „Hogy olyanokat válogassunk be a bizottságokba, akiktől várható, hogy pártatlan, minőségelvű döntéseket hoznak” – fogalmazott. Az államtitkár megerősítette, hogy ha július 31-ig megkapják a javaslatokat a szakmától, akkor a Márai-program ösztöl megvalósulhat. A megszűnő kulturális járulékkal kapcsolatos kérdésre Szőcs Géza elmondta: kezdeményezni fogja, hogy bizonyos kategóriákban – pornó, giccs – olyan szigorú adót vezessenek be, amiből a kultúra részesülhet. „Így nemcsak azt fejezzük ki karakteresen, mi az, ami hordoz kulturális értéket, és mi az, ami nem, hanem a befolyó bevételeket az értékes kultúra támogatására tudjuk fordítani” – mondta a kulturális államtitkár a Magyar Nemzetnek.

● **IDÉN NYÁRON ISMÉT KINYITNAK AZ OLVASÓ-LIGETEK!** Összesen öt településen – Pécsen, Budapesten, Tatán, Bikalon és Balatonalmádiban – köztéren, parkokban ingyenes könyvtárak állnak fel, ahol az emberek egy fa árnyékában, egy napozóágyon vagy éppen egy babzsák fotelben belelapozhatnak az újságokba, könyvekbe. A nyár folyamán az Olvasóligetekben ismert írók és költők tartanak felolvasásokat.

● **ÚJ BRIT IRODALMI DÍJ.** 178 évvel a történelmi regény műfaja megteremtőjének, Walter Scottnak a halála után idén első ízben ítéltek oda Nagy-Britanniában a róla elnevezett, 25 ezer fontos díjat az év legkiemelkedőbb történelmi regényének. A díj alapítása komoly vitákat váltott ki brit irodalmi körökben, kivált azt követően, hogy a zsűri elnöke, Alistair Moffat kijelentette, hogy a múlt megértésének legjobb módja, ha történelmi regényeket olvasunk, nem pedig történelmi munkákat. A sértett történészek közül erre Niall Ferguson, a Harvard történelemprofesszora úgy reagált, hogy ő a maga részéről már nem olvas történelmi regényeket, mert azok „megfertőzik a történelem helyes szemléletét”, egy másik történész, Antony Beevor pedig azt ajánlotta a történelmi regények íróinak, hogy vastagon kiemelve szedjék azt, amit „maguk költöttek hozzá az eseményekhez”.

● **A 2009. ÉVI HÍD IRODALMI DÍJAT** a zsűri Faragó Kornélia *A viszonzóság alakzatai* című tanulmánykötetének ítélte oda. A Lovas Ildikó, Maurits Ferenc, Nagy Abonyi Árpád, Szabó Szilvia, Toldi Éva (elnök) összetételű zsűri véleménye szerint Faragó Kornélia tanulmányai jelentős mértékben hozzájárulnak az elméleti szempontú irodalomértelmezés és a vajdasági magyar tudományos gondolkodás alakításához egyaránt.

● **KRASZNAHORKAI LÁSZLÓ RANGOS NÉMET IRODALMI DÍJAT KAPOTT.** Krasznahorkai László magyar író és német fordítója, Heike Flemming vehette át a német fővárosban a Brücke Berlin-díjat, az egyik leg-rangosabb német irodalmi elismerést. A hivatalos indoklás szerint a magyar író Seiobo járt odalent című elbeszélés-kötetéért kapta a kétévente adományozott kitüntetést, amely fordítójának is szól.

● **ELKÉSZÜLT AZ ELSŐ MAGYAR-ÉSZT NAGY-SZÓTÁR,** amely az eddigiekénél jóval nagyobb terjedelmű és alaposabb, a mai szókincset és kifejezőkészséget dolgozza fel. A szótárban mintegy 42 000 címszó található számos példamondattal és azok fordításával együtt, a magyar címszavakhoz nyelvtani információ is kapcsolódik – mondta el Dávid Gyula, a Tallinni Magyar Kulturális Intézet igazgatója.

● **SZOBROT KAPOTT PETŐFI A VAJDASÁGI MUZSLYÁN.** Ünnepelesen felavatták Petőfi Sándor mellszobrát a vajdasági Muzslyán (Muzlja), a költő nevét viselő kulturális egyesület székháza előtt.

● **DAVID GROSSMAN IZRAELI ÍRÓ KAPJA A NÉMET KÖNYVSZAKMA BÉKEDÍJÁT.** A békedíj az egyik legrangosabb németországi kitüntetés, amelyet hagyományosan a frankfurti nemzetközi könyvvásár zárónapján adnak át. 25 ezer euróval jár, eddig két magyar kitüntetettje volt: 1991-ben Konrad György, 2004-ben pedig Esterházy Péter. Grossman októberben, a frankfurti Szent Pál-templomban veheti át a díjat.

● **JAVULT AZ OLVASÁSI KÉPESSÉG.** Világviszonylatban az elmúlt tíz évben nemigen változott a felnőttek olvasási képessége, a magyarok ezzel szemben – önmagukhoz képest – ugrásszerű javulást könyvelhetnek ezen a téren, derült ki az OECD ALL-felmérés (Adult Literacy and Lifeskills Survey) előzetes adataiból – írta a Népszabadság. A lapban ismertetett vizsgálatban 12 ország vett részt, a 16–65 éves korosztály próza- és dokumentumolvasási, illetve számolási és problémamegoldó készségét vizsgálták.

● **A MILLENNIUM TRILÓGIA SZERZŐJÉNEK KORAI MUNKÁIRA BUKKANTAK.** Stieg Larssonnak, a Millennium trilógia néhai szerzőjének két korai tudományos-fantasztikus írására bukkantak Stockholmban – jelentette be a Svéd Nemzeti Könyvtár. A novellákat az akkor 17 éves kezdő író a svéd Jules Verne sci-fi magazinnak küldte el publikálás reményében, ám a folyóirat visszautasította közlésüket. A magazin három éve a könyvtárnak adományozta archívumát, és ebből került elő Larsson *The Crystal Balls* (A kristálygömbök) és *The Flies* (A legyek) című munkája.

● **VÁCLAV HAVEL MEGKAPTA A KAFKA IRODALMI DÍJÁT.** Václav Havel korábbi cseh elnök elnyerte a nagy presztízsű Franz Kafka-díjat. A díj odaítéléséről nemzetközi zsűri döntött, amelynek többek között Marcel Reich-Ranicki tekintélyes német irodalomkritikus és John Calder brit kiadó is a tagja volt. Az évenként kiosztott díjjal 10 ezer euró pénzjutalom is jár.

● **CSEHOV-ÉVFORDULÓ.** Oroszország-szerte ebben az évben zajlik a Csehov-évforduló. Erre az alkalomra jelent meg Igor Szuhih könyve, a Csehov az életben, amely egy dokumentum-montázs, s amely az eddigi Csehov-életrajzoktól eltérően nem kronologikus sorrendben, egyenes vonalú elrendezésben látatja a Csehov életében történeteket, hanem közel félszáz fejezetben, különböző műfajban megírt részekben közöl tényeket Csehovról. Így az olvasó találhat a fejezetek között családi vonatkozásút, a szerelmi életet érintőt, földrajzi összefüggéseket felvonultatót, vagy éppen ideológiai töltetűt. Ezek a különböző műfajban megírt fejezetek pedig nem a csehovi „titok” felfejtését célozzák, mint annyi más Csehovról írott kötet, hanem egy sors drámai fordulatait kívánják érzékelteni.

● **E-BOOK-ÁRHÁBORÚBA KEZDETT AZ AMAZON.** Jelentősen csökkentette az Amazon online könyvruház a Kindle elektronikuskönyv-olvasó árát, miután a rivális Barnes & Noble 23 százalékkal kínálja olcsóbban a Nook elnevezésű olvasóját. A Kindle ára a hét elején 70 dollárral 189 dollárra csökkent, miután a Nook-olvasót 60 dollárral olcsóbban, 199 dollárért kezdték kínálni az amerikai piacon. Szakértők szerint a speciális – a felhasználók szemét legjobban kímélő, e-papírkijelzővel rendelkező – olvasók árcsökkenésére az Apple táblagépe miatt volt szükség annak ellenére, hogy az iPad LED-es háttérvilágítással rendelkező színes kijelzője hosszán tartó olvasásra nem a legjobb megoldás. Az eladási adatok azonban az Apple kütyüjének kedveznek. A legolcsóbb változatban 499 dollárért kínált táblagépből április óta több mint 2 millió darabot adtak el, és ez jelentős nyomással jár a kifejezetten olvasásra szánt eszközök forgalmazóinak. Az árcsökkenéssel várhatóan többen térnek majd át az elektronikus könyvek olvasására. Az amerikai felnőtt lakosságnak mindössze 9 százaléka vásárolt legalább egy elektronikus könyvet 2009-ben. A Barnes & Noble reményei szerint az új árakkal a felhasználói táboruk is növekedni fog. A Goldman Sachs piackutató áprilisi felmérése alapján az amerikai e-könyveladás 47 százalékos éves növekedés mellett 3,2 milliárd dollárra emelkedhet 2015-ig, azaz a teljes könyvkereskedelem 12,8 százaléka lesz elektronikus a jelenlegi 3 százalékkal szemben. (Forrás: ujkönyvpiac.hu/MTI)

Támogatónk:

Mandics György Róvott múltunk

Mióta használja a magyarság a rovásírást? Mennyiben egyezik az a germán rúna-írással, van-e fonécai „elődje”, vagy azoktól teljesen független, az esetleges egybeesés vagy hasonlóság a véletlen műve? Terjedelmre is tekintélyt parancsoló munkát vehetnek kézbe az olvasók, akik

közül nem kevesen alighanem csak hallomásból tudnak a rovásírástól. A szerző több évtizedes munkával összegyűjtött hatalmas anyag birtokában, rendkívül tekintélyes, a rovásírás-kutatás egész múltját és eredményeit összegező könyvére támaszkodva, saját kutatásait, véleményét is hozzáadva igazít el a rovásírás (a kívülálló által valószínűleg nem is sejtett mélységű) rejtelmeiben.

Hargitai Ildikó Álomsárkányok

A szerző első regényében „teljes fejezetben” áll ki az irodalom porondjára, meglepően biztos érzékkel vezet olvasóját két, helyenként kimondottan egzotikus, máshol nagyon is hétköznapi történeteket felvonultató, érdekesítő, drámai fordulatokkal élő cselekményszálon, míg végül a párhuzamosnak, össze nem tartozónak tűnő történeteket mesterien egybefonja. A boldogságkeresésről szól ez az őszinte könyv.

Bárdos József Irodalmi balkézikönyv

A könyv kapcsán Karinthy jut eszünkbe: az, hogy a szerző az Így írtok ti harmadik évezred eleji eresztését teremtette meg. Mégpedig a nagy elődhöz méltóan. A parodizált klasszikus és jelenkori írók, költők munkáinak – mellesleg általában a magyar- és világirodalom – fölünyes ismeretében, kellő mennyiségű humorral és szarkazmussal (ez utóbbi a szerző szerint „erőteljes illatú, gyakran csípős, fül- és orrsértő költői eszköz”). Az irodalomban jártas olvasó azonban a frappáns, szellemes paródiák mintegy előszavaként egy „balek-szikont” is fellapozhat (fenti idézetünk ebből származik), amely garantáltan megnevetteti, jobbik esetben (ha manapság egyáltalán van erre igény) el is gondolkotatja.

Gömöri György Lapszéli jegyzetek Londonból

Ez a cikkgyűjtemény a Londonban élő Gömöri Györgynek az elmúlt években írt tárcáit tartalmazza, amelyek az Irodalmi Jelen c. lapban és annak internetes kiadásában láttak napvilágot. A személyes hangú tárcák témaköre az angol irodalomtól a magyar labdarúgásig, illetve a magyar személynevekig terjed, köztük kiemelt helyen szerepelnek az újabb kori angol-magyar kapcsolatok és kötődések. A gyűjtemény második részében a kolozsvári Korunk-ban közölt hosszabb írások, illetve tanulmányok kapnak helyet, köztük különösen újszerű az Összjáték, amely az 1956 utáni magyar irodalom fejlődését próbálja bemutatni a magyarországi, kisebbségi és nyugati irodalmak többpólusú „összjátékán” keresztül.

Boldog Zoltán – 1984-ben született Medgyesegyházán, tanár, kritikus.
Böszörményi Zoltán – 1951-ben született Aradon, költő, író. Legutóbbi kötete: *Halálos bűn* (2010).
Csepcesányi Éva – 1985-ben született, teológia, magyar, gyermek- és családvédő szakos hallgató Budapesten és Egerben.
Hajas Tibor – (1946–1980) Képzőművész, performer, költő.
Gömöri György – 1934-ben született Budapesten, költő. Legutóbbi kötete: *Lapszéli jegyzetek Londonból* (2010).
Kabdebó Tamás – 1934-ben született Budapesten, író. Legutóbbi kötete: *Giorgione nyomában* (2009).
Kántás Balázs – 1987-ben született Budapesten, költő, író. Legutóbbi kötete: *Éntelen ének* (2009).
Mányoki Endre – 1954-ben született, író, szerkesztő, egyetemi adjunktus.
Necz Dániel – 1989-ben született Budapesten, költő, műfordító.
Onagy Zoltán – 1952-ben született Budapesten, író, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Cerinka* (2010).
Sárközi Máttyás – 1937-ben született Budapesten, szerkesztő, író. Legutóbbi kötete: *Liliom öt asszonya* (2008).
Weiner Sennyei Tibor – 1981-ben született Egerben, költő, alkímista. Legutóbbi kötete: *Békassy Ferenc egybegyűjtött írásai* (2010).